

DANĚ A VOLBY 2017

JAK CHTĚJÍ POLITICKÉ STRANY
BOJOVAT S DAŇOVÝMI ÚNIKY

DANĚ A VOLBY 2017

Jak chtějí politické strany bojovat s daňovými úniky

Vydal: Glopolis, Praha 2017

Autoři: Za kolektiv autorů Ondřej Kopečný

Grafická úprava a prvky: František Dečman

Vydavatel: Glopolis, Soukenická 23, 110 00 Praha 1, tel./fax: +420 272 661 132

Autoři jsou přesvědčeni, že všechny údaje v této zprávě jsou aktuální k 27. 9. 2017.

Glopolis je nezávislé analytické centrum (think-tank) se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Cílem Glopolis je ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. Více viz www.glopolis.org

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

Vznik publikace byl financován z prostředků Evropské unie, České rozvojové agentury a grantu Nadace Open Society Institute ve spolupráci s Fiscal Governance Program of the Open Society Foundations. Obsah publikace nevyjadřuje stanoviska sponzorů a nezakládá odpovědnost z jejich strany.

SHRNUTÍ

Dobrý výběr daní a boj s daňovými úniky – to byl jeden z leitmotivů končící koalice ČSSD, hnutí ANO a KDU-ČSL. Diskuse o opatřeních proti únikům spotřebních daní (např. daňová kobra, kontrolní hlášení nebo elektronická evidence tržeb), ale do velké míry odsunula do pozadí **téma korporátních úniků**, kterým žila a žije velká část Evropské unie i globální politické scény.

Lepší výběr korporátních daní má přitom podobný potenciál jako efektivnější výběr EET: podle konzervativních odhadů by lepší kontrola velkých mezinárodních společností mohla přinést 15 miliard korun ročně do státní pokladny (díky EET chce Ministerstvo financí vybrat o 18 miliard korun navíc).

Nejde jen o peníze. Daňové ráje přispívají k růstu nerovností, a to jak mezi bohatými a chudými zeměmi, tak mezi jejich obyvateli. Češi vnímají obcházení příjmových daní jako příklad dvojích standardů, kdy na daních jsou bití hlavně obyčejní lidé.

283 subjektů s napojením na Českou republiku v kauze Panama Papers, 38 milionů dolarů, které protekly přes české finanční ústavy v kauze globální pračky, ukázaly, že i v České republice jsou lidé a firmy, které využívají anonymitu daňových rájů ke skrývání příjmů z korupce či z organizovaného zločinu, potenciálně i k tajnému financování různých organizací. Argumentů, proč by se i české politické strany měly zajímat o daňové ráje, je více než dost. Co v tomto ohledu nabízejí?

U deseti politických stran, které mají šanci dostat se na podzim 2017 do Poslanecké sněmovny, mají prioritu změny tuzemského daňového systému. I když většina zdůrazňuje, že musí být hlavně stabilní, pokud budou chtít politické strany realizovat alespoň část ze svých slibů, **stabilita daňového systému** je to poslední, co lze po volbách očekávat.

Pouze tři strany ve svých programech nezmiňují problém s přesuny zisků do daňových rájů. I když zástupci politických stran uznávají, že **mezinárodní spolupráce** je v této oblasti nutná, jen čtyři strany mají jasno v tom, jaká opatření by na mezinárodní úrovni chtěly prosazovat. A pouze u dvou stran lze tuto informaci najít přímo v programu.

Přestože politické strany ve svých programech mezinárodní daňové úniky zmiňují, drtivá většina z nich je řeší čistě z české perspektivy. Tedy z hlediska toho, jaký dopady mají na Českou republiku, respektive jaké přínosy mohou plynout z jejich regulace. I když u některých stran lze očekávat, že při řešení tohoto problému **dohlédnou i za hranice českého dvorku**, naprostá většina nepokládá za nutné promýšlet dopad českých či evropských pravidel za hranicemi státu a kontinentu.

Chápeme, že v českých volbách jde především o „české daně“. Bylo by ale hezké vidět větší počet politických stran, které si uvědomují, že „české daně“ čím dál více souvisí s mezinárodním prostředím a pravidly. Ještě lepší by bylo mít více stran, které nekalkulují jen s krátkodobým ziskem, ale promýšlí **dlouhodobý přínos** svých rozhodnutí.

3. SROVNÁNÍ VOLEBNÍCH PROGRAMŮ

V této části srovnáváme obsah volebních programů jednotlivých stran z hlediska toho, jaké významné změny navrhují v oblasti přímých daní (zejména zdanění firem), jak vnímají nutnost mezinárodní spolupráce pro efektivní výběr daní, jaké návrhy jsou v tomto ohledu ochotni podpořit a do jaké míry zohledňují dopady daňových úniků mimo Českou republiku, konkrétně na rozvojové země. V našem srovnání vycházíme z volebních programů, případně z dalších programových dokumentů a rovněž z rozhovorů s těmi zástupci politických stran, kteří se s námi byli ochotni sejit.

HLAVNĚ JEDNODUŠE, PROGRESIVNĚ A ON-LINE

ANO, KDU-ČSL a ODS na předním místě svých daňových či finančních programů slibují stabilitu daňového systému. Všechny strany, jejichž programy jsme pročetli, zdůrazňují, že současný **daňový systém je třeba změnit**.

Na mysli mají zejména jeho **zjednodušení**, a to jak snížením počtu různých výjimek, tak způsobu placení daní. ANO, Piráti a Zelení v této souvislosti zmiňují elektronizaci systému, který by umožnil on-line platbu daní.

ANO, ČSSD, ODS a Zelení plánují **zrušit superhrubou mzdu**. Řada stran chystá u daní z příjmu i **změny sazeb**. ODS slibuje snížení daně na 15 % z hrubé mzdy, TOP 09 chce sjednotit sazbu pro fyzické a právnické osoby na 19 %. ČSSD chce zavést **daňovou progresi** pro 2 % lidí s nejvyššími příjmy. O progresivním zdanění „oligarchů“ píše ve svém programu i KSČM. Progresivita zdanění u příjmů fyzických osob vyplývá i z návrhu hnutí ANO, které chce zavést dvě sazby ve výši 19 % a 24 %. ANO, KDU-ČSL, ODS, Piráti, STAN a TOP 09 plánují či uvažují rovněž o **snížení odvodů na sociální pojištění**.

Vyšší zdanění příjmů v některých odvětvích plánuje hned několik stran, i když důvody pro jejich zavedení se liší. ČSSD chce zavést **progresivní zdanění u firem s vysokými zisky**, explicitně zmiňuje banky. KSČM chce progresivní zdanění zisků velkých korporací. Piráti v programu zmiňují přímo **sektorovou daň** pro banky, telekomunikace, vodárny a jiné trhy, kde je malá konkurence a zisk jde zpravidla do zahraničí. SPD chce přinutit společnosti ovládající trh s vodou a pobírající dotace v energetice **reinvestovat** polovinu příjmů zpět v ČR. Zelení chtějí posílit roli **ekologických daní** a zavést daňovou progresi na základě principu „kdo znečišťuje, ať platí“. Zásadně **proti sektorovým daním** jsou ODS a STAN. Starostové navíc navrhují, aby korporace, které své zisky reinvestují v ČR, platily z této části **nižší či nulové daně**. K reinvesticím chtějí zahraniční firmy motivovat i KSČM, Pirátská strana a Zelení, neuvádějí však konkrétní návrhy.

ANO, ČSSD a STAN se rovněž chtějí zaměřit na různé **daňové úlevy**, které prospívají zejména velkým firmám a slibují v této souvislosti úpravy systému, které pomohou středním a malým podnikům. ODS slibuje až dvojnásobně vyšší odpisy pro střední a malé podniky. O podpoře malých a středních podniků proti velkým korporacím se zmiňuje v programu i TOP 09, není však zřejmé, zda jí chce dosáhnout i daňovými nástroji. Zelení chtějí daňové úlevy racionalizovat s ohledem na reálné potřeby vyplývající z ekonomického cyklu a hospodářské strategie státu.

Zelení ve své programu zmiňují i zavedení některých **nových daní**. Jde o daň z finančních transakcí na úrovni EU, jež by se měla stát jedním z vlastních zdrojů unijního rozpočtu. Dále uvádějí zdanění letenek, jehož výnos by měl být využit na financování mezinárodní rozvojové spolupráce a odstraňování následků klimatické změny.

Pokud budou chtít politické strany realizovat alespoň část ze svých programových slibů, pak lze s jistotou říci jedno: ať už ve vládě zasednou kterékoli z nich, stabilita daňového systému je to poslední, co lze očekávat.

DAŇOVÉ ÚNIKY JEN DOMA NEVYŘEŠÍME

Jedinými stranami, které ve svých volebních programech ani dalších dokumentech nezmiňují problém s **přesuny zisků do daňových rájů a nutnost mezinárodní spolupráce pro efektivní výběr daní**, jsou ODS, SPD a STAN. U ostatních stran se značně liší prostor, který tomuto tématu věnují, a míra konkrétnosti, jaká opatření v tomto směru navrhují.

Nejpodrobnější je v tomto ohledu program Zelených. Zastavení vyvádění zisků nadnárodních firem do daňových rájů označují za jednu z priorit své finanční kapitoly i Piráti a jako důležité toto téma vychází i z programových dokumentů ČSSD a KDU-ČSL.

Jasná podpora lepšímu **rozkrývání vlastnických struktur firem a svěřeneckých fondů** prostřednictvím veřejného přístupu do registru skutečných vlastníků se objevuje v programu Zelených. I když v programu se tento závazek explicitně neobjevuje, zástupce Pirátské strany veřejný registr při rozhovoru podpořil. TOP 09 ve svém volebním programu slibuje pokračovat v procesu rozkrývání konečných vlastníků, není však jasné, zda jej chce uplatnit na všechny společnosti, nebo jen na ty, které se ucházejí o veřejné zakázky. Podle rozhovoru se zástupcem KSČMby s veřejnými rejstříky skutečných vlastníků neměla mít jeho strana problém. Rovněž zástupce hnutí ANO v rozhovoru projevila podporu veřejnému přístupu do rejstříků, byť měl výhradu proti zahrnutí rodinných svěřeneckých fondů. Zástupce ODS byl při schůzce vůči zvyšování transparentnosti skeptický, ODS se však diskusi na toto téma nebrání. V případě ČSSD, KDU-ČSL¹, SPD a STAN není názor na vyšší transparentnost vlastnických struktur znám.

V otázce větší **transparentnosti účetnictví velkých mezinárodních korporací** je situace obdobná jako v případě skutečných vlastníků. Jasnou podporu veřejného přístupu k těmto informacím deklarují ve svém programu Zelení. Pirátská strana podporu potvrdila při rozhovoru. Rovněž zástupci ANO a KSČM v rozhovorech deklarovali, že s tímto návrhem nemají jejich strany problém. ODS je i k tomuto návrhu skeptická, diskusi se však nebrání. Postoje ostatních stran – ČSSD, KDU-ČSL, SPD, STAN a TOP 09 se nám nepodařilo zjistit.

Z témat, na která jsme se v této analýze zaměřili, získává největší pozornost politických stran **spolupráce v EU při koordinaci pravidel pro zdaňování zisků nadnárodních korporací**. V principu s tímto krokem přímo v programu souhlasí ČSSD, KDU-ČSL, Piráti a Zelení. TOP 09 v programu slibuje, že se plně zapojí do globálních a evropských iniciativ v oblasti efektivního výběru daní. Není však jasné, zda z toho vyplývá přímá podpora harmonizace a konsolidace daňového základu v EU. Z rozhovorů se zástupci dalších stran vyplynulo, že rovněž ANO s tímto postupem v zásadě souhlasí, svůj souhlas podmiňuje konečnou podobou návrhu a jeho dopady na ČR. KSČM je v tomto ohledu zdrženlivá. ODS je proti jakékoli harmonizaci, za níž spatřuje první krok ke sjednocení sazeb. Strany SPD a STAN ve svých programech toto téma neřeší a jejich postoje se nám nepodařilo zjistit.

Obsah programů v této oblasti lze shrnout tak, že většina stran si uvědomuje, že efektivní výběr daní zejména od nadnárodních korporací nelze řešit pouze na národní úrovni. Až na výjimky však ve svých programech neuvádějí, která opatření na mezinárodní úrovni považují za důležitá. Zdá se, že řada z nich v této agendě nemá ještě zcela jasný názor.

CHYBĚJÍCÍ ROZMĚR DAŇOVÝCH ÚNIKŮ

Žádná z politických stran v našem výběru v rámci programu přímo nepromyšlí **řešení mezinárodních daňových úniků z hlediska jejich dopadů na rozvojové země**.

Zelení při rozhovoru nicméně doplnili, že se obecně hlásí k principům globální odpovědnosti a tento rozměr vnímají jako důležitý i v daňové agendě. Zástupce Pirátské strany při rozhovoru doplnil, že jeho strana podporuje výměnu daňových informací se zástupci rozvojových zemí, na vytvoření mezivládního daňového orgánu pod záštitou OSN nicméně nemají v tuto chvíli vytvořený názor.

Zástupci stran ANO, KSČM a ODS, jichž jsme se na rozvojový rozměr daňových úniků ptali v rozhovoru, potvrdili, že nad tímto tématem se jejich strany hlouběji nezamýšlí. Zástupce ODS nicméně doplnil, že jeho strana není obecně zastáncem vytváření nových struktur globálního vládnutí, v nichž spatřuje nebezpečí pro demokracii.

Názory ostatních stran – ČSSD, KDU-ČSL, SPD, STAN a TOP 09 – na tuto otázku se nám nepodařilo zjistit.

Z naší analýzy vyplynulo, že politické strany řeší daňové úniky především z české perspektivy (pokud je řeší). Tedy z hlediska toho, jaký dopad mají daňové ráje na Českou republiku, respektive jaké přínosy mohou

1 V této souvislosti je však vhodné zmínit, že v roce 2016 při schvalování zákona, jímž se zřizovala evidence skutečných majitelů, prosazoval veřejný přístup do této evidence poslanec za KDU-ČSL Jaroslav Kláška. Viz jeho pozměňovací návrh dostupný na <http://www.psp.cz/doc/00/12/74/00127419.pdf>.

plynout z jejich regulace. I když u některých stran lze očekávat, že by rozvojovou dimenzi v relevantních momentech zohlednily, obecně lze konstatovat, že naprostá většina domácích politických stran nepromýšlí dopad českých či evropských pravidel za hranicemi státu a kontinentu. Přičemž právě promýšlení vlivu politik a chování na národní úrovni na globální prostředí představujeno, významný rozměr politického uvažování moderních, vyspělých společností.

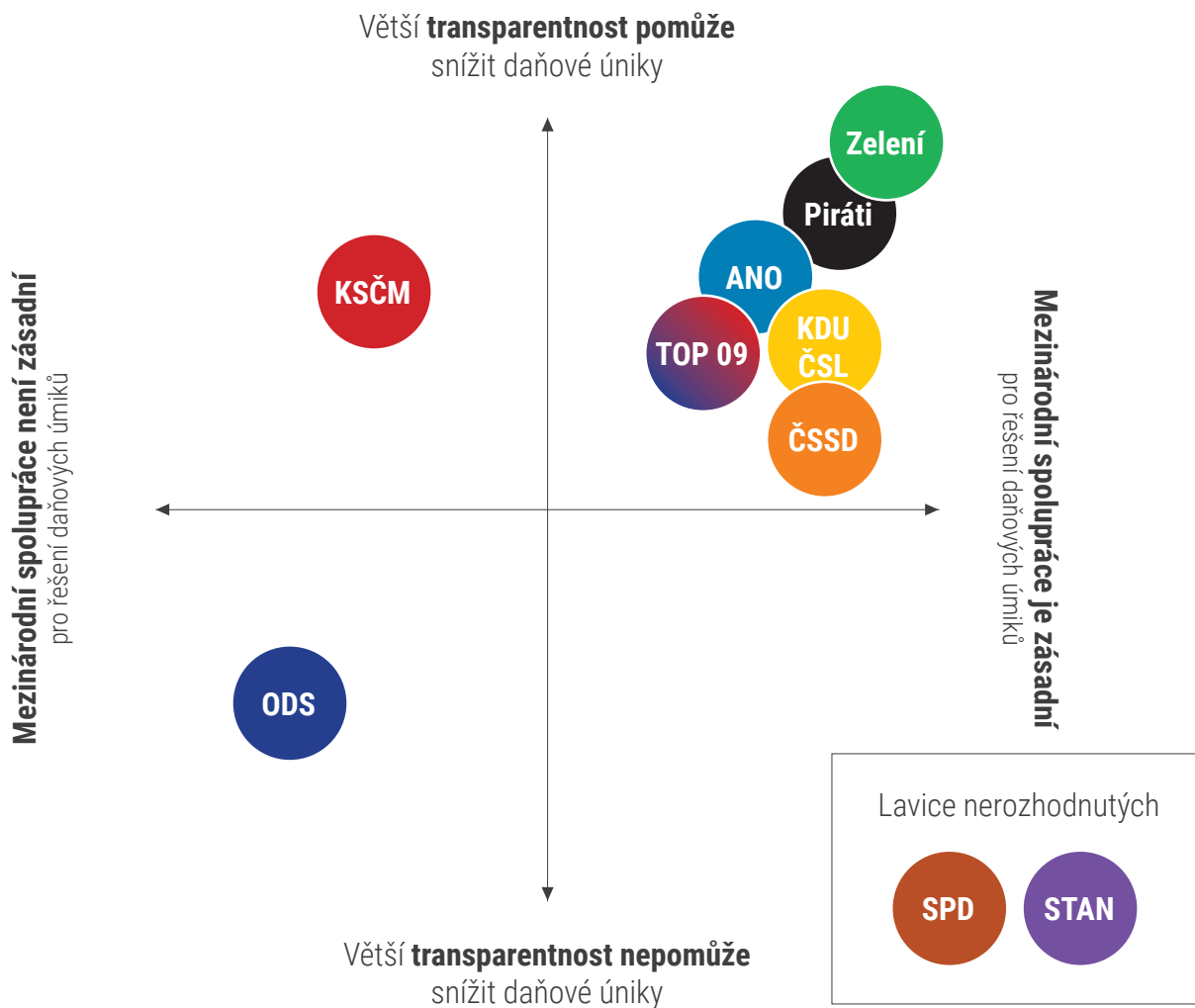
Tabulka: Rychlé srovnání daňových programů jednotlivých stran*

	ANO	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	Piráti	SPD	STAN	TOP 09	Zelení
ZMĚNY DAŇOVÉHO SYSTÉMU V OBLASTI PŘÍMÝCH DANÍ										
Zjednodušení daňového systému	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Elektronizace výběru daní	✓			✓		✓				✓
Zrušení superhrubé mzdy	✓	✓			✓					✓
Daňová progresse	✓	✓		✓						
Zavedení sektorových daní		✓		✓	×	✓	✓	×		✓
Snížení daňové sazby u daní z příjmu u FO a/nebo PO					✓					
Snížení odvodů na sociální pojištění	✓		✓		✓	✓		✓	✓	
Daňové úlevy prospívající středním a malým podnikům	✓	✓			✓			✓	✓	
Nové daně										✓
Motivace k reinvesticím				✓		✓	✓			✓
VÝZNAM MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE PRO EFEKTIVNÍ VÝBĚR KORPORÁTNÍCH DANÍ										
Řešit daňové úniky/efektivní výběr daní na mezinárodní úrovni	✓	✓	✓	✓		✓			✓	✓
Veřejný registr skutečných vlastníků	✓*			✓	◇	✓			✓*	✓
Zveřejňování hospodářských výsledků po jednotlivých zemích	✓			✓	◇	✓				✓
Koordinace pravidel pro zdaňování zisků korporací	✓*	✓	✓	◇	×	✓			✓*	✓
ROZVOJOVÁ DIMENZE DAŇOVÝCH ÚNIKŮ										
Ochota promýšlet rozvojovou dimenzi daňových pravidel						✓				✓

* Autoři jsou přesvědčeni, že srovnání odpovídá informacím získaným z programů a rozhovorů. Míra detailnosti se v jednotlivých volebních programech nicméně liší, proto je nutné srovnání brát jako přibližné.

- ✓ Pokud se opatření v programu objevuje nebo o něm strana uvažuje (např. bylo zmíněno v rozhovoru);
- × pokud se objevuje explicitní a zásadní nesouhlas;
- ◇ pokud strana spíše nesouhlasí nebo je k opatření skeptická;
- * pokud je souhlas pouze obecný (např. není zřejmé, zda souhlasí s konkrétním opatřením) nebo je jen částečný.

Graf 3: Význam, jaký jednotlivé strany přikládají transparentnosti a mezinárodní spolupráci pro zamezení daňových úniků.

Srovnání stran komplikuje nedostatek informací. V případě SPD a STAN jich bylo k dispozici tak málo, že jsme strany umístili na „lavici nerozhodnutých“. V grafu odlišujeme, zda strana deklaruje (ne)podporu transparentnosti a mezinárodní spolupráci explicitně v programu nebo ji zmínila v rozhovoru.